DOI: https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.3.7

УДК 37.091.113:[005.9-029:17]

Алла Москаленко
https://orcid.org/0000-0002-7905-4532
кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник декана факультету психології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, 01033, Київ, Україна,
alla_moskalenko@knu.ua

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ УПРАВЛІНЦІВ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

Актуалізація структури педагогічної системи формування професійної етики в майбутніх управлінців закладами освіти у сучасному контексті вимагає інтеграції сучасних інноваційних підходів до професійної підготовки. Концепція педагогічної системи повинна поєднувати базові теоретичні та професійно-прикладні складники, задовольняючи новітні суспільні вимоги до управління освітнього закладу. Метою дослідження обрано аналіз сучасного трактування структурних компонентів педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти у процесі професійної підготовки. У дослідженні було задіяно ряд загальнонаукових методів: аналіз, синтез, структурно-логічний та порівняльний методи, узагальнення. У статті закцентовано, що структура педагогічної системи формування професійної етики повинна охоплювати такі блоки, як теоретико-змістовий (розкриває зміст педагогічних умов та ключових концептів сфери професійної компетентності); цільовий (репрезентує сучасні вимогами щодо фахової підготовки управлінських кадрів у закладах вищої освіти); методологічно-концептуальний (визначає алгоритм реалізації ефективного освітнього процесу); діяльнісно-процесуальний (відображає науково-освітні заходи з домінантою на формування у майбутніх управлінців професійної компетентності); результативно-оцінювальний (вміщує комплексну методику діагностики, компоненти, критерії та рівні сформованості професійної компетентності). Запропонована у дослідженні структура педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти передбачає максимальну імплементацію до професійної підготовки навчально-професійної і дослідницької практики, що активно сприяє формуванню в здобувачів освіти перспективного бачення власної інтеграції в управлінську діяльність. Запропоновано стратегію асиміляції впливу класичних та інноваційних педагогічних технологій, інтенсифікації самоосвітньої діяльності майбутніх управлінців закладами освіти для ефективного формування у них стійкої системи професійної етики.

Ключові слова: *майбутні управлінці закладами освіти, освітній процес, професійна підготовка, технології, формування професійної етики.*

ВСТУП

Професійна етика як невід'ємна компонента компетентності управлінця формується як аспект ефективного розв'язання професійних завдань та накопичує синергетичний ефект від синтезу знань, умінь, навичок, професійно значущих особистісних якостей, що забезпечують професійно-творчу реалізацію управлінців закладами освіти. Сучасна професійна підготовка повинна забезпечувати можливості випускника виконувати функціональні обов'язки в форматі «професія – посада» згідно із заданими професійними стандартами, на основі сформованих компетентностей, розвинених соціально-значущих особистісних якостей та реалізованої творчої індивідуальності.

Формування певного рівня всіх компонентів професійної етики неможливе без їхнього розуміння й осмислення дескрипторів, виявлення особливостей їхнього утворення, а також проєктування певних педагогічних умов організації освітнього процесу. Для розв'язання цього завдання закладом освіти розробляється компетентнісно зорієнтована педагогічна система, що вміщує перелік компетентностей, програму їх формування, професіограму майбутнього управлінця, які враховують специфіку профілю спеціальності, що здобувається,

© Москаленко Алла, 2024

і визначають необхідні педагогічні умови. У межах даної концепції формування професійної етики проходить на засадах гуманізації системи професійної підготовки, у якій особливе місце посідає формування ціннісно-смислових утворень особистості.

Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження (Нагаєв, Герлянд & Кускова, 2023; Безлюдна & Дудник, 2020; Ковальчук & Агейкіна-Старченко, 2024; Кірдан, Кудла & Прищепа, 2023; Mukhamedov et al., 2020; Evans et al., 2021; Kerssens & Van Dijck, 2022) дозволив виділити й інтегрувати структурні компоненти педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти, що ґрунтуються на принципових позиціях концепції морально-етичної парадигми освіти, яка передбачає новий підхід до суб'єктів системи навчання та їхніх взаємовідносин – заміну навчально-дисциплінарної моделі на особистісно орієнтовану, зміну стилю спілкування викладача зі студентом – від авторитарного до демократичного і гуманного, підвищення рівня морально-етичної грамотності управлінця за допомогою застосування інноваційних педагогічних та інформаційних технологій. Деякі вчені (Murkatik, Harapa & Wardiah, 2020; Khutko & Pidleoian, 2023; Hımmetoglu, Aydug & Bayrak, 2020) зосереджують увагу на критеріях і показниках діагностування сформованості цього поняття, на передумовах ефективності структурно-компонентного складу педагогічної системи.

Педагогічна основа формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти входить у коло наукових інтересів сучасних авторів. Зокрема, активний інтерес до формування структури педагогічної системи формування етично-моральної основи діяльності управлінців спостерігається у роботах дослідників J. W. Weiss (2021); K. N. Tang (2020), котрі вивчають феномен професійної етики в контексті етапів професійної підготовки майбутніх управлінців. Розширений зміст функціоналу педагогічної системи відображено в науковій позиції вчених W. Cheng et al. (2020), котрі позиціонують синергію морально-етичних, психологічних, культурологічних векторів педагогічного процесу в процесі професійної підготовки основою для ефективного формування професійної етики. Дослідники акцентують особливу увагу на організаційну структуру, яка повинна передбачати диверсифікацію освітнього середовища на основі використання комплексу інноваційних педагогічних технологій.

Ученими C. Novella-García, A. Cloquell-Lozano (2021); B. G. Gimbert et al. (2023) проаналізовано структурно-функціональну модель педагогічної системи фахової підготовки майбутніх управлінців закладами освіти, котра поєднує методологічний, контекстно-концептуальний, діяльнісний та результативно-оцінювальний підходи. Особливу увагу дослідники приділяють комплексній методиці діагностики, критеріальності та рівневості формування професійної компетентності майбутніх управлінців закладами освіти.

Узагальнюючи компонентно-структурні підходи до формування педагогічної моделі, проаналізовані й обґрунтовані в межах дослідження вчених R. Susanto, R. Rachmadtullah, W. Rachbini (2020), U. Khamrayevich (2022), варто зазначити, що стратегія формування професійної етики педагогічними методами, інструментами та засобами передбачає синергію філософський, загальнонаукових принципів й науково-методологічних підходів. Інноваційні педагогічні технології, у окресленому контексті, повинні мати в підґрунті усвідомленість функціоналу фахової підготовки як цільового освітнього процесу професійної самовизначеності майбутніх управлінців.

Для ефективного функціонування педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти дослідниками G. Head (2020); E. Bosio, H. Schattle (2021) конкретизовані такі структурні компоненти системи, як комплекс систематичних цілей педагогічного процесу, об'єктно-суб'єктні та суб'єкт-суб'єктні зв'язки; організаційна структура; системи теоретичної і практичної підготовки; креативно-компетентнісний розвиток індивідуальності; мультифункціональна діяльність педагогічних кадрів з опорою на інновації. Не нівелюючи значимості напрацювання учених, відзначимо, що низка аспектів

© Москаленко Алла, 2024

досліджуваної проблематики вивчена фрагментарно, що зумовлює необхідність подальшого наукового розвитку тематики.

Мета дослідження – аналіз сучасного трактування структурних компонентів педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти в процесі професійної підготовки.

МЕТОДОЛОГІЯ

У процесі дослідження було використано ряд загальнонаукових методів, зокрема – аналіз та синтез із метою вивчення актуальних теоретичних концептів і наукових напрацювань щодо проблематики педагогічної системи формування професійної етики, уточнення термінологічного апарату, оцінки впливу глобалізації на освітній процес; структурно-логічний метод – із метою розроблення пропозицій щодо вдосконалення педагогічних технологій формування професійної етики в майбутніх управлінців; порівняння – для систематизації концептуальних підходів до дефініції базових понять та критеріїв вибору ефективного інструментарію технологій освіти в контексті формування стійкої професійної етики.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Педагогічна система фахової підготовки майбутніх управлінців закладами освіти в процесі професійної підготовки позиціонується на сьогодні хабом сучасних поглядів, ідей, цільових установок, пріоритетних напрямів освіти з урахуванням реальних умов розвитку практичної управлінської діяльності. Вона охоплює такі елементи:

- цілі і завдання, які передбачають послідовність, систематичність і обов’язкову наступність у формуванні професійної компетентності;
- об’єктно-суб’єктивні зв’язки, які на основі компетентнісно зорієнтованого дуального наставництва переходять в суб’єкт-суб’єктні;
- організаційну структуру, яка передбачає диверсифікацію освітнього середовища закладу вищої освіти на основі використання комплексу інноваційних педагогічних технологій;
- інтеграцію теоретичної і практичної підготовки, спрямованої на посилення професійних компетентностей і творчої індивідуальності;
- багатопланової і багаторівневої діяльності педагогічних кадрів з опорою на інновації у сфері практичного управління в освіті.

Для наочності концепцію педагогічної системи представимо в межах дослідження в формі структурно-функціональної моделі педагогічної системи фахової підготовки майбутніх управлінців закладами освіти. Модель охоплює такі блоки, як *цільовий* (представлений сучасними вимогами щодо фахової підготовки управлінських кадрів у закладах вищої освіти); *методологічно-концептуальний* (задає алгоритм реалізації ефективного освітнього процесу, охоплюючи його теоретико-методологічні основи); *теоретико-змістовий* (розкриває зміст фахової підготовки майбутніх управлінців, охоплюючи педагогічні умови та ключові конструкти сфери професійної компетентності); *діяльнісно-процесуальний* (відображає науково-освітні заходи, пов’язані з підготовкою майбутніх управлінців закладами освіти з домінантою на формування у них професійної компетентності); *результативно-оцінювальний блок* (охоплює комплексну методику діагностики, компоненти, критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх управлінців закладами освіти) (Ковальчук & Агейкіна-Старченко, 2024; Кірдан, Кудла & Прищепа, 2023; Mukhamedov et al., 2020; Evans et al., 2021; Kerssens & Van Dijck, 2022).

© Москаленко Алла, 2024

Процес реалізації фахової підготовки майбутніх управлінців зумовлений визначеними педагогічними умовами, серед яких – забезпечення практикоорієнтованого характеру фахової підготовки майбутніх управлінців; створення механізмів стимулювання інноваційної поведінки та творчої активності майбутніх управлінців у науково-інноваційному освітньому середовищі; реалізація аксіоматичних аспектів фахової підготовки майбутніх управлінців; активізація професійно-творчого потенціалу студентів (Khutko & Pidleoian, 2023). Педагогічні передумови взаємодоповнюються і реалізуються комплексно, передбачаючи поетапне практикоорієнтоване формування професійної компетентності майбутніх управлінців засобами класичних і інтерактивних технологій в цілісному інноваційному інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти (Evans et al., 2021; Kerssens & Van Dijck, 2022).

До *критеріїв сформованості* структури педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти варто віднести:

- *мотиваційно-аксіологічний критерій* – мотивацію студентів, що виявляється у вигляді необхідних індивідуально-особистісних якостей, професійних мотивів і переконань, які організовують та спрямовують вольове зусилля для якісної реалізації практичної управлінської діяльності;
- *когнітивно-методологічний критерій* – сукупність отриманих професійно спрямованих знань, уявлення щодо особливостей та умов управлінської практики, які виявляються в їхній повноті, глибині і системності;
- *організаційно-поведінковий критерій* – вміння організації професійної поведінки, стиль професійної діяльності, рівень поведінки для відкритого багатостороннього професійного спілкування;
- *особистісно-рефлексивний критерій* – прагнення до особистісного емоційного, психологічного, інтелектуального і професійного розвитку, наявність достатньо сформованих особистісних структур, єдність індивідуальних і смислових утворень.

У контексті структури педагогічної системи формування професійної етики значущим є розгляд професійної компетентності як єдність когнітивної складової освіти з різними видами діяльнісного досвіду. Водночас пов’язувати професійну компетентність управлінців лише з когнітивними і операційними можливостями суб’єкта є недостатнім. Необхідним є оновлення та розширення горизонтів якості вищої освіти, набуття суб’єктами фахової управлінської підготовки в процесі професійної підготовки якостей особистості, які дають можливість практичним управлінцям виконувати функціональні обов’язки в сучасних умовах невизначеності і ризику, в умовах технічної і соціальної реальності, яка швидко змінюється в умовах збільшення потоку інформації, швидкого розвитку наукоємних технологій та їхнього повсякденного проникнення в різноманітні сфери життя суспільства (Нагаєв, Герлянд & Кускова, 2023).

У фаховій підготовці майбутні управлінці перебувають у стані цілеспрямованої активності, і кожна сфера їхньої взаємодії із суспільством піддається ціннісному освоєнню. У підсумку сукупність таких відносин утворює системно-ієрархічну структуру світу цінностей майбутніх управлінців, де особливе значення має вплив ціннісних уподобань особистості в професійній сфері. З огляду на це, основний акцент у системі фахової підготовки майбутніх управлінців повинен бути зроблений на розвитку їхньої ціннісно-смислової сфери, адже від її адекватної сформованості залежить можливість створення максимально сприятливих умов для розвитку самосвідомості і здійснення особистісних змін.

За допомогою мотиваційних передумов майбутні управлінці регулюють власну навчально-професійну поведінку таким чином, щоб «придушувати небажані» та посилювати позитивні професійні мотиви (професійної самоактуалізації, мотиви самореалізації). Мотиви професійної самоактуалізації пов’язані з процесами професійного самоствердження на шляху реалізації власного психологічного потенціалу протягом усієї управлінської практики з метою становлення повноцінно функціонуючої професійної особистості (Murkatik, Harapa

© Москаленко Алла, 2024

& Wardiah, 2020). Мотив самореалізації також розглядається як процес виявлення і реалізації професійних цілей та ідеалів. Самореалізація як об'єктивне явище можлива лише тоді, коли цей рівень розвитку свідомості породжує в студентів потребу пізнати себе як особистість та майбутнього фахівця. Це водночас стимулює прагнення до самоствердження, самореалізації і самовиховання (Evans et al., 2021; Kerssens & Van Dijck, 2022).

Таким чином, в умовах реформування системи професійної підготовки на засадах гуманізму та людиноцентризму відбувається ціннісна, статусна і діяльнісна переорієнтація практичного управлінця, формується його відповідна професійна етика. У цих умовах перед вищою школою стоїть завдання підготовки управлінця, здатного не лише до концептуального мислення, а й до розкриття і реалізації власного професійно-особистісного потенціалу, до рефлексивного управління власною професійною діяльністю, до перетворення суб'єктивної і предметно-професійної реальності. Відтак, формування системи ціннісних орієнтацій та професійних мотивів управлінців закладами освіти в процесі фахової підготовки є цілеспрямованим процесом і результатом позитивних змін в ціннісно-смисловий сфері особистості в осмисленні й виробленні професійних позицій та спрямованості майбутнього управлінця.

Динаміка розвитку *мотиваційного компонента* педагогічної системи формування професійної етики виявляється в поступовому переході від мотиваційного індивідуалізму, який виявляється в особистісно значущому розумінні цілей, засобів, критеріїв результативності власної професійної діяльності, до мотиваційного взаєморозуміння, що виникає в умовах професійного спілкування і дає змогу майбутнім управлінцям продуктивно взаємодіяти (Mardonov et al., 2020).

Когнітивний компонент педагогічної системи передбачає формування синтезованих теоретичних педагогічних та психо-методичних знань, серед яких необхідно виокремити особливості індивідуального розвитку особистості; структуру і функціонал спілкування, практику організації ефективного спілкування, зокрема техніку комуніціювання емпатичного прийняття; способи та методи психологічного впливу; методи оптимізації міжособистісних відносин (Безлюдна & Дудник, 2020). Тобто когнітивний компонент професійної компетентності управлінця відображає рівень його психологічних знань. У окресленому контексті стимулювання пізнавальних процесів, що базуються на логічному, абстрактному і критичному психологічному мисленні, для фахівців з управління вбачається надзвичайно важливим, оскільки саме майбутні управлінці закладами освіти повинні володіти емпатією, навичками допомоги в життєвих ситуаціях. Головна особливість у формуванні цих процесів відводиться теоретичній психологічній та комунікативній підготовці (Murkatik, Harapa & Wardiah, 2020).

Діяльнісний компонент педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців відображає вміння використовувати комплекс продуктивних технологій професійної діяльності на основі професійної культури, що активізує особистісні здатності до здійснення продуктивної управлінської практики і прагнення до професійного самовдосконалення. Поведінка і образ дій майбутніх управлінців, як це передбачено професійною етикою, ґрунтуються на балансі особистих інтересів і обов'язків. Інтегруючою якістю діяльнісного компонента педагогічної системи фахової підготовки управлінців є їхній особистісний потенціал, який охоплює фундаментальні і практичні вміння та навички, що ґрунтуються на професійно спрямованих знаннях, навчально-професійній активності, інтелектуальних здібностях (Karintseva et al., 2020).

З огляду на предмет та характер професійної діяльності майбутні управлінці в процесі фахової підготовки повинні володіти комплексом вмінь, навичок та знань, які забезпечують дослідження закономірностей розвитку особистості; вивчення поведінки людей в малих та великих групах, а також особливостей діяльності в організації; дослідження поведінки людей в стресових ситуаціях; моделювання корекційно-освітніх програм; здійснення соціальної, психологічної, корекційної та управлінської діяльності в різних групах та формулювання

© Москаленко Алла, 2024

висновків; організацію роботи щодо підбору кадрів для організації (Кірдан, Кудла & Прищепа, 2023).

Особливого значення в системі фахової підготовки майбутніх управлінців набуває проблема формування у них професійної культури, зорієнтованої на роботу з людьми, активну соціальну взаємодію. Працюючи в системі «людина – людина», майбутні управлінці повинні володіти не лише найвищим виявом гуманізму, толерантності, моральності, соціальної та професійної відповідальності, а й тонку інтуїцію, здатність до ефективного спілкування, перцепції, емпатії, рефлексії, інтеракції; володіти вираженою установкою на творення добра, співпереживання, взаємодопомогу, співпрацю (Безлюдна & Дудник, 2020). Професійна етика майбутніх управлінців відображає систему соціальних та професійних знань, високі моральні якості (доброта, співпереживання, відповідальність, терпіння, тактовність, емоційна стійкість тощо), усвідомлення значущості обраної професії.

Відтак, педагогічна система формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти повинна відображати сукупність характеристик: орієнтація на ресурсні аспекти особистості і ситуації; системне бачення професійної ситуації; володіння засобами комунікативного впливу; особистісно професійна відповідальність (Kovalchuk et al., 2022).

Таким чином, педагогічна система формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти передбачає:

- інтеграцію методів та форм активного імітаційного і контекстного навчання для оволодіння професійно-етичними знаннями, навичками та уміннями;
- моделювання професійно-етичної діяльності шляхом проєктування і розв’язання морально-етичних завдань;
- імплементацію здобувачів освіти у професійно-етичну спрямовану діяльність, що передбачає інтеріоризацію засвоєних знань, умінь та навичок у практичну площину;
- прогностичну спрямованість формування професійної етики у аспектах навчальної та професійно-етичної діяльності.

Реалізація педагогічної системи відбувається за певною етапністю формування професійної етики: мотиваційно-цільовому, процесуальному та оцінно-діагностичному. Запропонована педагогічна система ґрунтується на положеннях формування професійної етики в концепції цілісності, єдності змістових, особистісних та функціональних компонентів, зорієнтованих на формування знань і вмінь професійно-етичної поведінки та взаємодії з суб’єктами педагогічного процесу.

ВИСНОВКИ

Дослідження структури педагогічної системи формування професійної етики в майбутніх управлінців закладами освіти актуалізує роль сучасних інноваційних підходів до професійної підготовки. Педагогічна система повинна поєднувати базові теоретичні та професійно-прикладні складники, задовольняючи новітні суспільні вимоги до управлінця освітнього закладу.

Структура педагогічної системи формування професійної етики повинна охоплювати такі блоки, як методологічно-концептуальний (задає алгоритм реалізації ефективного освітнього процесу, охоплюючи його теоретико-методологічні основи); теоретико-змістовий (розкриває зміст фахової підготовки майбутніх управлінців, охоплюючи педагогічні умови та ключові конструкти сфери професійної компетентності); цільовий (представлений сучасними вимогами щодо фахової підготовки управлінських кадрів у закладах вищої освіти); діяльнісно-процесуальний (відображає науково-освітні заходи, пов’язані з підготовкою майбутніх управлінці закладами освіти в процесі професійної підготовки з домінантою на формування у них професійної компетентності); результативно-оцінювальний блок (охоплює комплексну методику діагностики, компоненти, критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх управлінців закладами освіти).

© Москаленко Алла, 2024

Запропонована в дослідженні структура педагогічної системи формування професійної етики майбутніх управлінців закладами освіти передбачає максимальну імплементацію до професійної підготовки навчально-професійної і дослідницької практики, що активно сприяє формуванню в здобувачів освіти перспективного бачення власної інтеграції в управлінську діяльність. Імітаційне і контекстне навчання дозволяє майбутнім управлінцям оволодіти професійно-етичними знаннями, навичками та уміннями, а моделювання професійно-етичної діяльності дозволяє перенести засвоєні знання, уміння та навички у практичну площину.

Перспективи подальших досліджень. Векторність майбутнього розширення дослідження структури педагогічної системи формування професійної етики складена потенціалом інтеграції успішних європейських практик до реалій національної системи фахової підготовки управлінців.

Список використаної літератури

1. Безлюдна Н. В., Дудник Н. В. Формування професійно-етичної компетентності майбутніх менеджерів освіти методом проектів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2020. Вип 2. Ч. 2. С. 6–12. DOI: https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.216178
2. Кірдан О., Кудла М., Прищепа С. Формування управлінської компетентності майбутніх викладачів вищої школи та керівників закладів освіти у сучасному науковому дискурсі. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 11 (29). DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-188-200
3. Ковальчук В. І., Агейкіна-Старченко Т. В. Інноваційність у структурі професійної культури менеджера. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 8. https://doi.org/10.5281/zenodo.12805327
4. Нагаєв В., Герлянд Т. Кускова С. Технологічні засади формування професійної культури менеджерів в умовах творчого освітнього середовища. *Вісник науки та освіти*. 2023. №11 (17). DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-950-964
5. Хитько М., Підлепян Н. Стратегія управління якістю професійної освіти через розвиток людських ресурсів. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування.* 2023. № 2 (2). С. 50–55. DOI: https://doi.org/10.54891/2786-698X-2023-2-10
6. Bosio E., Schattle H. Ethical global citizenship education: From neoliberalism to a values-based pedagogy. *Prospects.* 2021. Vol. 53. P. 287–297. DOI: https://doi.org/10.1007/s11125-021-09571-9
7. Cheng W., Li B., Cao M., Clay E. R., Singh M. Analysis of the Influential Factors of Students' Understanding of Professional Ethics. *2020 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE)* IEEE. 2020. P. 1–8. DOI: https://doi.org/10.1109/FIE44824.2020.9274189
8. Evans C., Kandiko Howson C., Forsythe A., Edwards C. What constitutes high quality higher education pedagogical research? *Assessment & Evaluation in Higher Education.* 2021. Vol. 46 (4). P. 525–546. DOI: https://doi.org/10.1080/02602938.2020.1790500
9. Gimbert B. G., Miller D., Herman E., Breedlove M., Molina C. E. Social emotional learning in schools: The importance of educator competence. *Journal of Research on Leadership Education*. 2023. Vol. 18 (1). P. 3–39. DOI: https://doi.org/10.1177/19427751211014920
10. Head G. Ethics in educational research: Review boards, ethical issues and researcher development. *European Educational Research Journal*. 2020. Vol. 19 (1). P. 72–83. DOI: https://doi.org/10.1177/1474904118796315
11. Hımmetoglu B., Aydug D., Bayrak C. Education 4.0: Defining the teacher, the student, and the school manager aspects of the revolution. *Turkish Online Journal of Distance Education*. 2020. Vol. 21 (Special Issue-IODL). P. 12–28. DOI: https://doi.org/10.17718/tojde.770896
12. Karintseva O., Yevdokymov A., Yevdokymova A., Kharchenko M., Dron V. Designing the information educational environment of the studying course for the educational process management using cloud services. *Mechanism of an economic regulation*. 2020. Vol. 3 (89). P. 87–97. DOI: https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07
13. Kerssens N., Van Dijck J. Governed by edtech? Valuing pedagogical autonomy in a platform society. *Harvard Educational Review.* 2022. Vol. 92 (2). P. 284–303. DOI: https://doi.org/10.17763/1943-5045-92.2.284
14. Khamrayevich U. O. Methodology and some methods of pedagogical research. *Current research journal of pedagogics*. 2022. Vol. 3 (03). P. 70–79. DOI: https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-03-03-13
15. Kovalchuk V., Maslich S. V., Tkachenko N., Shevchuk S. S., Shchypska T. P. Vocational education in the context of modern problems and challenges. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2022. Vol. 8 (11). P. 329–338. DOI: https://doi.org/10.5430/jct.v11n8p329
16. Mardonov Sh., Toshtemirova S., Ahmadjonov B., Koshanova N. Structure and mechanisms of action of the educational cluster. *International Journal of Psychological Rehabilitation*. 2020. Vol. 24 (07). P. 8104–8111. URL: https://www.reyting.cspu.uz/storage/upload/files/51197040644269477.pdf (дата звернення: 20.08.2024).

© Москаленко Алла, 2024

17. Mukhamedov G., Khodjamkulov U., Shofkorov A., Makhmudov K. Pedagogical education cluster: content and form. *ISJ Theoretical & Applied Science*. 2020. № 1 (81). С. 250–257. URL: https://www.researchgate.net/publication/339323130_PEDAGOGICAL_EDUCATION_CLUSTER_CONTENT_AND_FORM (дата звернення: 20.08.2024).

18. Murkatik K., Harapa E., Wardiah D. The influence of professional and pedagogic competence on teacher's performance. *Journal of social work and science education*. 2020. Vol. 1 (1). P. 58–69. DOI: https://doi.org/10.52690/jswse.v1i1.10

19. Novella-García C., Cloquell-Lozano A. The ethical dimension of digital competence in teacher training. *Education and Information Technologies*. 2021. Vol. 26 (3). P. 3529–3541. DOI: https://doi.org/10.1007/s10639-021-10436-z

20. Susanto R., Rachmadtullah R., Rachbini W. Technological and Pedagogical models. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*. 2020. Vol. 7 (2). P. 1–14. DOI: https://doi.org/10.29333/ejecs/311

21. Tang K. N. The importance of soft skills acquisition by teachers in higher education institutions. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 2020. Vol. 41 (1). P. 22–27. DOI: https://doi.org/10.1016/j.kjss.2018.01.002

22. Weiss J. W. Business ethics: A stakeholder and issues management approach. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2021. 618 p. URL: http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/4999/1/Business%20Ethics%20Stakeholder%20and%20Issues%20Management%20Approach.pdf (дата звернення: 20.08.2024).

References

Bezliudna, N. V., & Dudnyk, N. V. (2020). Formuvannia profesiino-etychnoi kompetentnosti maibutnikh menedzheriv osvity metodom proektiv [Formation of professional and ethical competence of future education managers by the project method]. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*, 2 (2), 6–12. https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.216178

Kirdan, O., Kudla, M., & Pryshchepa, S. (2023). Formuvannia upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly ta kerivnykiv zakladiv osvity u suchasnomu naukovomu dyskursi [Formation of Managerial Competence of Future High School Teachers and Heads of Educational Institutions in Modern Scientific Discourse]. *Perspectives and Innovations of Science*, 11 (29). https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-188-200

Kovalchuk, V. I., & Ageikina-Starchenko , T. V. (2024). Innovatsiinist u strukturi profesiinoi kultury menedzhera [Innovation in the structure of professional culture of a manager]. *Pedagogical Academy: scientific notes*, 8. https://doi.org/10.5281/zenodo.12805327

Nagayev, V., Gerliand, T., Kuskova, S. (2023). Tekhnolohichni zasady formuvannia profesiinoi kultury menedzheriv v umovakh tvorchoho osvitnoho seredovyshcha [Technological Principles of Forming the Professional Culture of Managers in the Conditions of a Creative Educational Environment]. *Bulletin of Science and Education*, 11 (17). https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-950-964

Khutko, M., & Pidleoian, N. (2023). Strategy of vocational education quality management through human resource development. *Dnipro Academy of Continuing Education Herald. Series: Public Management and Administration*, 2 (2), 50–55. https://doi.org/10.54891/2786-698X-2023-2-10

Bosio, E., & Schattle, H. (2021). Ethical global citizenship education: From neoliberalism to a values-based pedagogy. *Prospects*, 53, 287–297. https://doi.org/10.1007/s11125-021-09571-9

Cheng, W., Li, B., Cao, M., Clay, E. R., & Singh, M. (2020). Analysis of the Influential Factors of Students' Understanding of Professional Ethics. *2020 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE)* P. 1–8. https://doi.org/10.1109/FIE44824.2020.9274189

Evans, C., Kandiko Howson, C., Forsythe, A., & Edwards, C. (2021). What constitutes high quality higher education pedagogical research? *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 46 (4), 525–546. https://doi.org/10.1080/02602938.2020.1790500

Gimbert, B. G., Miller, D., Herman, E., Breedlove, M., & Molina, C. E. (2023). Social emotional learning in schools: The importance of educator competence. *Journal of Research on Leadership Education*, 18 (1), 3–39. https://doi.org/10.1177/19427751211014920

Head, G. (2020). Ethics in educational research: Review boards, ethical issues and researcher development. *European Educational Research Journal*, 19 (1), 72–83. https://doi.org/10.1177/1474904118796315

Hımmetoglu, B., Aydug, D., & Bayrak, C. (2020). Education 4.0: Defining the teacher, the student, and the school manager aspects of the revolution. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21 (Special Issue-IODL), 12–28. https://doi.org/10.17718/tojde.770896

Karintseva, O., Yevdokymov, A., Yevdokymova, A., Kharchenko, M., & Dron, V. (2020). Designing the information educational environment of the studying course for the educational process management using cloud services. *Mechanism of an economic regulation*, 3 (89), 87–97. DOI: https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07

Kerssens, N., & Van Dijck, J. (2022). Governed by edtech? Valuing pedagogical autonomy in a platform society. *Harvard Educational Review*, 92 (2), 284–303. https://doi.org/10.17763/1943-5045-92.2.284

Khamrayevich, U. O. (2022). Methodology and some methods of pedagogical research. *Current research journal of pedagogics*, 3 (03), 70–79. https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-03-03-13

© Москаленко Алла, 2024

Kovalchuk, V., Maslich, S. V., Tkachenko, N., Shevchuk, S. S., & Shchypska, T. P. (2022). Vocational education in the context of modern problems and challenges. *Journal of Curriculum and Teaching*, 8 (11), 329–338. https://doi.org/10.5430/jct.v11n8p329

Mardonov, Sh., Toshtemirova, S., Ahmadjonov, B., & Koshanova, N. (2020). Structure and mechanisms of action of the educational cluster. *International Journal of Psychological Rehabilitation*, 24 (07), 8104–8111. https://www.reyting.cspu.uz/storage/upload/files/51197040644269477.pdf

Mukhamedov, G., Khodjamkulov, U., Shofkorov, A., & Makhmudov, K. (2020). Pedagogical education cluster: content and form. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 1 (81), 250–257. https://www.researchgate.net/publication/339323130_PEDAGOGICAL_EDUCATION_CLUSTER_CONTENT_AND_FORM

Murkatik, K., Harapa, E., & Wardiah, D. (2020). The influence of professional and pedagogic competence on teacher's performance. *Journal of social work and science education*, 1 (1), 58–69. https://doi.org/10.52690/jswse.v1i1.10

Novella-García, C., & Cloquell-Lozano, A. (2021). The ethical dimension of digital competence in teacher training. *Education and Information Technologies*, 26 (3), 3529–3541. https://doi.org/10.1007/s10639-021-10436-z

Susanto, R., Rachmadtullah, R., & Rachbini, W. (2020). Technological and Pedagogical models. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7 (2), 1–14. https://doi.org/10.29333/ejecs/311

Tang, K. N. (2020). The importance of soft skills acquisition by teachers in higher education institutions. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41 (1), 22–27. https://doi.org/10.1016/j.kjss.2018.01.002

Weiss, J. W. (2021). *Business ethics: A stakeholder and issues management approach.* Berrett-Koehler Publishers. http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/4999/1/Business%20Ethics%20Stakeholder%20and%20Issues%20Management%20Approach.pdf

Стаття надійшла до редакції 26.08.2024
Прийнято до друку 31.10.2024

PEDAGOGICAL SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL ETHICS OF FUTURE MANAGERS BY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Alla Moskalenko
https//orcid.org/0000-0002-7905-4532
PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Deputy Dean of the Faculty of Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60 Volodymyrska Str., 01033, Kyiv, Ukraine,
alla_moskalenko@knu.ua

Updating the structure of the pedagogical system for the formation of professional ethics in future managers of educational institutions in the modern context requires the integration of modern innovative approaches to professional training. The concept of a pedagogical system should combine basic theoretical and professional-applied components, satisfying the latest social requirements for the manager of an educational institution. The purpose of the study is the analysis of the modern interpretation of the structural components of the pedagogical system of the formation of professional ethics of future managers by educational institutions in the process of professional training. The study involved a number of general scientific methods: analysis, synthesis, structural-logical and comparative methods, generalization. The article emphasizes that the structure of the pedagogical system for the formation of professional ethics should cover such blocks as theoretical and substantive (reveals the content of pedagogical conditions and key concepts of the sphere of professional competence); target (represents modern requirements for professional training of managerial personnel in higher education institutions); methodological and conceptual (determines the algorithm for implementing an effective educational process); activity-procedural (reflects scientific and educational activities with a dominant on the formation of future managers of professional competence); effective and evaluative (contains a comprehensive diagnostic methodology, components, criteria and levels of professional competence). The structure of the pedagogical system for the formation of professional ethics of future managers of educational institutions proposed in the study provides for the maximum implementation of educational, professional and research practice for professional training, which actively contributes to the formation of a promising vision of one's own integration into management activities in educational applicants. It offers a strategy of assimilation of influence of classical and innovative pedagogical technologies, intensification of self-educational activity of future managers of educational institutions for effective formation of a stable system of professional ethics in them.

Keywords: *educational process, future managers of educational institutions, formation of professional ethics, technology, professional training.*

© Москаленко Алла, 2024